

УВОЂЕЊЕ ИНСТИТУТА ЛИЧНОГ БАНКРОТСТВА У ЗАКОНОДАВСТВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Апстракт: Важеће законодавство Републике Србије познаје институт стечаја, међутим његова примена ограничена је искључиво на правна лица. Ово није одувек био случај, јер је ранији Закон о стечају из 2004. године дозвољавао могућност покретања стечаја и над предузетником, а још раније законодавство из времена краљевине Југославије познавало је могућност покретања личног стечаја. Појам личног стечаја датира још из времена првих правних система, што даље говори да је његов значај препознат врло рано. Предности увођења личног стечаја су многобројне како на страни самог дужника тако и на страни поверилаца. За дужника увођење личног банкротства значило би олакшавање и хуманизацију положаја, орочено трајање презадужености, заштиту права на егзистенцију, па и шансу за нови почетак по окончању поступка. За повериоце увођење личног банкротства значило би могућност правичног и сразмерног намирења уместо као до сада намирења по редоследу извршних поступака.

Кључне речи: лични банкрот, индивидуални стечај, стечај, дужник, извршење, предузетник, физичко лице, правна сигурност.

1. Увод

У складу са тенденцијама приближавања правне регулативе Републике Србије Европској унији у припреми је између осталих и предлог закона о личном банкротству. Иако и сам ММФ предлаже доношење закона о личном банкротству, таква иницијатива покренута је и од стране домаћих удружења за заштиту потрошача која су најупућенија и најукљученија у заштити права грађана првенствено у извршним поступцима, али и у свим осталим.

¹ adv.natasa.maric@gmail.com

Институт личног банкрутства или индивидуалног стечаја није новина нити творевина савремених правних система. Наиме, институт личног банкрутства био је познат још у Римском праву, а под називом персонална егзекуција. Ово је значило да дужник за дуг одговара својом личношћу, песонално. Каснија решења увела су реалну одговорност, тј. материјалну, односно објекат извршења постаје имовина дужника.

У законодавство РС институт стечаја први пут је уведен Законом о судејском поступку у парницама грађанским из 1853. године и био је присутан у различитим облицима до 2009. године.

Наиме, у новијој историји законодавства Републике Србије постојала је могућност стечаја над предузетником коју је предвиђао Закон о привредним друштвима из 2004. године, али доношењем новог закона о привредним друштвима 2009. године изричита законска одредба предвиђа могућност покретања стечаја само над правним лицима чиме је предузетник из овога изузет, као једини облик стечаја над физичким лицем.

Аутор је мишљења да је стечај институт привредног права те да се мора применити и на предузетника имајући у виду да је предузетник привредни субјект који послује под посебним пореским и матичним бројем различитим од једнственог матичног броја грађана. Аналогно томе проширити институт и на пољопривредника, носиоца пољопривредног газдинства.

У прилог овој тези говори чињеница да су правно лице и предузетник једнаки у погледу положаја у привредним односима. И један и други субјект преузимају права и обавезе, налазе се и улози и повериоца и дужника, прете им исти ризици и поступају по истим или сличним правилима и законима. У том смислу могућност покретања стечаја над предузетником доводи до повећања могућности намирења поверилаца, а кроз сразмерно намирење, док истовремено смањује могућност изигравања повериоца кроз преварно понашање, симуловане правне послове, закључивања уговора о делу без надокнаде како дужник не би имао средства из којих би се вршила наплата потраживања и сл.

Међутим, одредбе Закона о привредним друштвима су изричите и императивног карактера, те је и став судске праксе да нема места примени стечаја код предузетника, већ искључиво код правних лица. Иако се након доношења Закона 2009. године сматрало да ће се у судској пракси применити принцип анологије те предузетник изједначити са правним лицем у погледу могућности покретања стечаја над истим, то се никад није десило.

Стручна јавност је мишљења да што хитније треба увести могућност покретања стечаја над предузетником, а одмах затим и над сваким физичким

лицем. Иако се о овим законским решењима полемише и ради на њима, још увек нацрт закона није ушао у скупштинску процедуру.

Као и сваки Закон и овај ће имати предности и мане, али се тим који закон израђује мора водити заштитом интереса и положаја дужника који је не својом кривицом запао у неповољан положај, заштита дужника као слабију страну у односу на повериоца (субјекта крупног капитала као нпр.банке).

На први поглед се може учинити да се кроз овај институт привилегују дужници, из разлога што ће им се обавезе смањити, па чак и отписати, али се не смеју занемарити бројне негативне последице дужничког положаја које би овим биле елиминисане.

Дужници чија је егзистенција угрожена трпе различите и огромне психолошке и друштвене притиске и последице, даље оптерећује се буџет државе кроз социјална давања и све време је присутно начело заштите основних људских права и достојанства.

Ситуација у којој је најнеопходније применити иститут личног стечаја јесте када дужник, корисник из уговора о кредиту, западне у доцњу, када банка- поверилац крене да зарачунава уговорну камату која може бити јако висока. Применом правила извршног поступка о редоследу намиривања² (прво трошкови поступка парничног и/или извршног, затим камата па тек онда главница, као и правила о висини обуставе од зараде³) често се дешава да дужник отплаћује само камату, а да главни дуг остаје на који даље тече камата, чиме се он доводи у положај сличан дужничком ропству.

2. Појам индивидуалног стечаја – личног банкротства

„Стечај је законом⁴ уређен поступак који се спроводи над правним лицем код кога су наступиле озбиљне тешкоће у пословању (стечајни дужник).

Главни циљ стечаја јесте да се омогући најповољније колективно намирење оних који према њему имају одређена потраживања (односно стечајних поверилаца) и то тако што ће се продати правно лице односно његова имовина, како би се намирити повериоци.

² Закон о извршењу и обезбеђењу («Сл. гласник РС», бр. 106/2015, 106/2016 - аутентично тумачење, 113/2017 - аутентично тумачење, 54/2019 и 9/2020 - аутентично тумачење)чл. 199- 200

³ Закон о извршењу и обезбеђењу («Сл. гласник РС», бр. 106/2015, 106/2016 - аутентично тумачење, 113/2017 - аутентично тумачење, 54/2019 и 9/2020 - аутентично тумачење) чл. 258

⁴ Закон о стечају («Сл. гласник РС», бр. 104/2009, 99/2011 - др. закон, 71/2012 - одлука УС, 83/2014, 113/2017, 44/2018 и 95/2018)

Стечајни повериоци се, у зависности од њихових потраживања, сврставају у исплатне редове, при чему они који су у нижем исплатном реду могу намирити тек пошто се намире сви повериоци вишег реда.

Стечај се може спровести на два начина: банкротством или реорганизацијом⁵.

Под банкротством се подразумева намирење поверилаца из вредности целокупне имовине стечајног дужника, односно његовом продајом као правног лица⁶ (Ковачевић, 2021).

Из наведених дефиниција закључујемо да се ради о стечају који познаје важеће законодавство Републике Србије. Да ли су стечај и индивидуални стечај синоними осим што се ради у различитим дужницима? Одговор је не. Управо због различитих дужника и њихових карактеристика ови поступци се у многоме разликују.

У ранијем излагању је говорено о потреби хуманизације самог поступка када се ради о стечају над физичким лицем, што је компонента о којој се у стечају над правним лицем апсолутно не води рачуна.

Приликом одређивања појма стечаја над имовином физичког лица најпре можемо установити да се ради о стечају, тј. о једној врсти/подврсти стечаја.

Њиме се жели постићи сразмерно намирење повериоца од стране дужника који је презадужен, али су поступак, начела, стечајни разлози и др. различити од стечаја над правним лицем.

Обзиром на то да је индивидуални стечај или лични банкрот (термин који се користи у РС) још увек у сфери теорије јер Закон још није донет његово појмовно одређивање је најлакше учинити упоређивањем са стечајем над правним лицем.

- Стечај се односи искључиво на правна лица, док се индивидуални стечај односи на физичка лица (привредне субјекте као што су предузетници и пољопривредник, нисилац пољопривредног газдинства, али и на непривредне субјекте, грађане.)
- Стечај се проводи над правним лицем, док се индивидуални стечај спроводи над имовином физичког лица.

⁵ Стечај и банкротство нису синоними јер је банкротство само један од начина на који се спроводи стечај.

⁶ Приликом продаје стечајног дужника као правног лица купац постаје власник купљеног правног лица

- Предмет извршења стечаја (претходни став) даље имплицира различите последице стечаја. У случају да је уновчена сва имовина правног лица по окончању стечаја конкретно правно лице престаје да постоји (брише се из регистра правих лица) док то са физичким лицем није случај.
- Предмет извршења код стечаја је целокупна имовина правног лица, док се код индивидуалног стечаја штити одређени део имовине ради омогућавања дужнику минимума достојанства и егзистенције.
- У оба стечаја карактеристично је постојање лица које је задужено за спровођење поступка стечаја.
- Стечај над правним лицем траје док има елемената по Закону, није унапред временски органичен, док то није случај са индивидуалним стечајем, исти може трајати од 3-7 година у зависности од законског решења и конкретних околности.
- Стечајни разлози су код стечаја над правним лицем објективно одређени, док код индивидуалног стечаја, иако постоје објективни разлози у предлогу законског решења, мора се водити рачуна да се исти не дозвољава пречесто и да се не ово право не злоупотребљава, већ се мора проценити да су неке специфичне околности довеле до презадужености физичког лица које се не може ставити њему или искључиво њему у кривицу.
- Стечајем над правним лицем се жели постићи намирење (макар сразмерно) поверилаца, док се индивидуални стечајем поред овог циља жели постићи и заштита личности и интереса конкретног физичког лица. Омогућити физичком лицу које је запало у финансијске тешкоће да намири дуговање према повериоцима, бар у делу, да се преостали дуг отпише, да он не буде егзистенцијално угрожен и да након окончања поступка индивидуалног стечаја му се омогући нови финансијски почетак.

У упоредним законодавствима постоји институт индивидуалног стечаја, али се разликују решења.

- Нека законодавства не познају уопште институт индивидуалног стечаја за физичка лица као што су Кина, Мађарска, Украјина, Монголија, Босна и херцеговина, Литванија, Црна Гора до 2002. године (Опачић, 2011).
- Друга дозвољавају само трговцима појединцима (у нашем систему то би били предузетници и пољопривредни произвођачи) да буду

субјекти индивидуалног стечаја као што су Бразил, Италија, Шпанија, Француска, Хрватска, румунија, Македонија, Црна Гора (Опачић, 2011).

- Треће пак дозвољавају свим физичким лицима да покрену стечајни поступак, али истовремено не познају институт ослобођења од одговорности за плаћање преосталих обавеза, као што су Република Чешка, Чиле Египат (Опачић, 2011).

Нужно је напоменути да иако одређене земље спадају у исту групу по горњем критеријуму, то не значи да су њихова законска решења иста, напротив могу се веома разликовати.

Разлике могу бити у стечајним разлозима, у постојању института опроста неизмиреног дуга, у трјању стечајног поступка и сл.

Сва законска решења, укључујући и она која се односе на регулативу индивидуалног стечаја зависе од политичке и социјалне климе и окружења конкретне државе.

У Републици Србији презадуженост грађана потиче угланом због нестабилних и неизвесних примања, због ниских зарада, кредита у швајцарцима, промена цена комуналних услуга, инфлације и сл.

Неопходно је детаљно сагледати све околности конкретног случаја, посебно када се ради о „дискреционом“ стечајном разлогу, да ли има „кривице“ на страни дужника који је запао у немогућност плаћања. Наиме, многи дужници западају у дуговања јер њихова месечна примања не могу одговорити месечним обавезама њиховог домаћинства.

Аутор би желео да се осврне на податак да је износ минималне зараде нижи од износа месечне потрошачке корпе, као и да статистички подаци о просечној заради нису верни приказ платежне моћи грађана.

У овоме нису наведени пензионери чија месечна примања не достижу чак ни износ минималне зараде.

Филозофија на којој почива америчко законодавство базира се на наглашавању нове шансе за појединца (fresh start), дакле у први план се постављају интереси дужника, ризик се преваљује на кредиторе као супериорнију страну у дужничко-поверилачком односу (Опачић, 2011). Овакво решење је у складу са капиталистички оријентисаном економијом САД где сваки појединац који је истовремено потрошач утиче на поспешивање економије, те је његовим личним банкротством и рашчишћавањем нагомиланих дуговања се омогућује његово поновно укључивање у потрошачке токове, а што даље доприноси развоју економије.

Политичка, социолошка, али и економска тенденција у Европи се врло разликује у одну на америчку. Тежиште је на узроцима инсолвентности, попут незапослености, економске рецесије или неспособности пословања. Многе земље имају напредне социјалне програме који бивају активирани у случају западања дужника у стање немогућности плаћања.

Економска рехабилитација, опоравак дужника, у европским системима има доминантан значај, међутим схватање финансијског опоравка дужника је различито у односу на амерички систем. Европа афирмацију потрошача за масовним учешћем на кредитном тржишту не посматра као циљ сам по себи, већ даје примат, ставља акценат на обезбеђивање исплате повериоца, па макар то било парцијално и у дужем временском периоду. Није циљ рехабилитовати дужника да би се он у најкраћем року вратио на кредитно тржиште новим задуживањима и поновном нерационалном трошењу новца, ећ је циљ рехабилитовати дужника ради подстицања даљег продуктивног рада, а све то раду враћања дуговања у што већој могућој мери (Опачић, 2011).

Шта се може очекивати од законског решења у Републици Србији рано је још увек рећи. Сигурно је да је ближе европском моделу у односу на амерички, међутим у тржишној економији као што је наша где су присутни огромни утицаји крупног капитала, не може се очекивати заштита појединца у оној мери као што је то случај са развијенијим земљама.

Један од разлога зашто закон још није донет јесте и тај што су чланови радне групе за израду закона припадници како крупног капитала тако и удружења за заштиту потрошача. Ове две скупине имају супротстављене интересе и тек ће се у коначној верзији нацрта закона видети који интереси су преовладали.

Такође, имајући у виду различите тачке спотицања, решење би можда требало тражити кроз увођење стечаја над физичким лицима – привредним субјектима, а тек касније када се сагледају све потенцијалне слабости проширити примену института личног банкрутства на сва физичка лица.

3. Основна начела личног банкрутства

Ради лакшег сагледавања принципа који су присутни и према којима ће се поступати и у току стечајног поступка над физичким лицем нужно је поћи од начела која су присутна у стечају над правним лицима јер њих регулише и сам Закон⁷.

⁷ Закон о стечају («Сл. гласник РС», бр. 104/2009, 99/2011 - др. закон, 71/2012 - одлука УС, 83/2014, 113/2017, 44/2018 и 95/2018) чл. 3-10

Значај самих начела је изузетан јер ће се у сваком конкретном случају када норма или околносту упућују на одређено понашање тј. поступање, лице коме се поступање прописује мора се водити и понашати у складу са начелима.

Начела прописана Законом о стечајном поступку (која се односе на стечајеве над правним слицима) су:

1) Начело заштите стечајних поверилаца

Овим начелом се штите стечајни повериоци на тај начин што стечај омогућава колективно и сразмерно намирење стечајних поверилаца, у складу са Законом.

Ово начело ће бити присутно и када се ради о личном банкроту/индивидуалном стечају. Наиме, заговорници увођења овог института управо скрећу пажњу на чињеницу да би се више поверилаца намирило, при том би и намирење било ефикасније и правичније када би се примењивала начела стечајног поступка – колективно и сразмерно намирење, уместо применом одредби ЗИО којима се намирује први у реду, а остали само уколико се претходник намири у целости (осим у случају постојања привилегованих потраживања која имају примат и када су неки други извршни поступци у току).

2) Начело једнаког третмана и равноправности

Овим начелом прописано је да се у стечајном поступку свим повериоцима обезбеђује једнак третман и равноправан положај поверилаца истог исплатног реда односно исте класе у поступку реорганизације.

Обзиром да још не постоји коначна верзија нацрта закона аутор може само изразити своје мишљење да ће и ово начело бити присутно у поступку о личном банкроту. Иако код личног банкрота неће бити истих исплатних редова и категорија поверилаца као код стечаја над правним лицима, одређене категорије ће се преклапати, с тим што остаје да се види да ли ће бити рангиране као код стечаја над правним лицима или ће бити разлика у исплатним редовима.

3) Начело економичности

Начело је само по себи јасно тј. оно имплицира спровођење стечајног поступка тако да омогући остваривање највеће могуће вредности имовине стечајног дужника и највећег могућег степена намирења поверилаца у што краћем времену и са што мање трошкова.

Такође је карактеристично и за лични банкрот. Код личног банкрота се јавља питање предумљивања трошкова спровођења поступка личног

банкротства, а што је обавеза дужника. Наиме, основано се поставља питање из којих средстава и на који начин се очекује да дужник сноси трошкове стечајног поступка обзиром на то да је он управо због своје слабе платежне моћи односно неспособности плаћања и запао у ситуацију да се над њим покрене поступак личног банкротства.

4) Начело судског спровођења поступка

Закон наводи да по отварању стечајни поступак спроводи суд по службеној дужности.

Основано је очекивати да ће суд бити надлежан и у случају личног банкротства, али ближа одређења у овом тренутку нису позната, осим да ће као и у стечају над правним лицима и код личног банкрота постојати стечајни управник, лице са одређеним овлашћењима да управља имовином али и радњама физичког лица над којим је покренут поступак личног банкротства.

5) Начело императивности и преклузивности

Закон наводи: Стечајни поступак се спроводи по одредбама овог закона, ако овим законом није другачије одређено. На питања која нису посебно уређена овим законом, сходно се примењују одговарајуће одредбе закона којим се уређује парнични поступак.

Прописани рокови су преклузивни, ако овим законом није другачије одређено.

Као и за претходно начело, основано је очекивати, посебно јер се задире на неки начин у вољу физичког лица да су одредбе закона којим ће се уређивати лични банкрот императивне природе, а рокови предвиђени њиме преклузивни. У прилог преклузивности говори и чињеница да је и сам поступак личног банкротства временски ограничен на 3-7 година.

6) Начело хитности

Стечајни поступак је хитан.

У стечајном поступку није дозвољен застој и прекид.

Основано је очекивати да овакво решење буде присутно и у закону о личном банкроту.

7) Начело двостепености

Стечајни поступак је двостепен, осим ако је овим законом искључен правни лек. Ово начело је у складу са уставом загарантованим правом на правично суђење, као и да свако лице мора имати право на правни лек. Да ли ће сам

поступак тј. исти органи бити надлежни да одлучују у другом степену као код стечаја над правним лицима остаје да се види.

8) Начело јавности и информисаности

Аутор је мишљења да се овим начелом законодавац мора посебно позабавити. Наиме, постоје два супротстављена циља која се морају остварити. С једне стране јавност мора бити информисана о отварању поступка личног банкрота над одређеним физичким лицем како би сви потенцијални повериоци би упознати са започињањем поступка личног банкрутства те пријавили своја потраживања, док с друге стране постоји императив у заштити података о личности и ненарушавања приватности како дужника, тако и чланова његове породице.

Основано се у стручној јавности поставља и разматра питање утицаја постављања стечајног управника или повереника како га нека законодавства називају лицу које је презадужено. То значи да конкретно лице није у стању да се брине и штити своје интересе. Аутор разматра и да ли се овде ради о неком виду ограничења пословне способности дужника, као и докле сеже могућност уплива стечајног управника у живот дужника.

Начело које је карактеристично само за лични банкрот и циљ који се истим жели постићи је

9) Начело финансијског почетка (fresh start) (Опачић, 2011)

Начело је у директној вези са тенденцијом савременог законодавства да се ублажи положај дужника код кога је мала вероватноћа да ће сам успети да превазиђе проблем инсолвентности. Наравно, мора се водити рачуна да не дође до злоупотребе овог права сваки пут када дужник жели искористити погодност отписа дела дуга.

Начело финансијског почетка значи да се дужнику омогући да након завршетка поступка личног банкрота буде слободан од дугова, да се може укључити у друштвене токове неоптерећен. Несумњиво је да ће поступак личног банкрута који је вођен над њим бити отежавајућа околност и негативна ставка у кредитном бироу, али ће спровођење и завршетак поступка личног банкрутства имати огромне позитивне последице као што су мотивација дужника да настави да ради и зарађује јер ће по окончању поступка (а који ће засигурно протеком максималног рока бити окончан) наставити да остварује приходе који му се неће умањивати на име дуговања.

Увођење овог института сматра се да би директно стимулисало предузетништво јер би на овај начин предузетник могао да користи погодности института стечаја.

На крају у овом начелу присутна је и морална компонента где се егзистенција и лично достојанство појединца стављају изнад новца и интереса крупног капитала.

4. Ставови стручне јавности о нацрту Закона о личном банкротству

У јавности су ставови о Закону о личном банкроту подељени и супротстављени. Своја мишљења и ставове износе не само чланови радне групе који образлажу шта Законом желе постићи већ и теоретичари и људи из привреде, банкарског сектора и сл. који виде позитивне и негативне последице како уопште увођењем института личног банкротства тако и неким решењима која се спомињу у њему.

Тако нпр. економиста Горан Николић сматра да би то била „добра ствар” „Неко ко би по основу дуга финансијској институцији могао да изгуби сву имовину, ако би постојао лични банкрот, био би заштићен у смислу да му мора бити обезбеђено да има место за спавање, виљушку, кашику, нож... То би му помогло да преживи”, рекао је Николић Тањугу.⁸

С друге стране, професор Београдске банкарске академије Исмаил Мусабеговић упозорава да лични банкрот „није наиван”, па чак ни психолошки, јер тако јавно показујете да нисте способни да водите своје финансије, што даље значи да ће ваша породица морати да слуша новог старатеља којег ће јој доделити држава.⁹

Професор на Универзитету Гринич у Лондону Урош Делевић каже да искуства европских земаља нису увек упоредива са Србијом, јер је, како је објаснио, у развијеним земљама незапосленост углавном краткорочна, а у земљама у развоју структурна и дугорочна, што ствара потпуни диспаритет у погледу личног дохотка физичких лица.

„Ви можете у Великој Британији или САД да очекујете да неко ко је презадужен прође кроз поступак личног стечаја и да из њега изађе без дугова и да даље настави да ствара додатну вредност, зато што остаје на тржишту рада, запослен је и ствара додатни приход. У Великој Британији не може закуподавац да вас избаци из стана ако сте престали да плаћате кирију, ако сте покренули поступак стечаја, не може ни банка, ако нисте платили рату, а грејс период може да траје и десет година. Искуства су другачија, али тамо постоји један институционални оквир и то је јако важно”.

⁸ <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/260814/260814-stampa3.html>

⁹ <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/260814/260814-stampa3.html>

„Морамо да знамо шта су узроци сиромаштва у Србији, јер ми својим тренутним политикама стварамо додатно сиромаштво. Ако мислимо да ћемо ови решити питање сиромаштва, то је заваривање, зато што његови узроци леже на сасвим другом месту, а то је једна погрешна социјална и економска политика”, каже Делевић.¹⁰

Вук Радовић, професор Правног факултета у Београду каже да је идеја да се презадуженом грађанину омогући нови финансијски почетак.

„То се остварује кроз институт ослобођења. Након окончања стечаја, дужник је ослобођен дугова, више ништа не дугујете својим повериоцима. То није нешто што је уперено против физичких лица, већ им тиме дајете право да буду ослобођени својих баласта кредита и дуговања према банкама”, истиче Радовић.¹¹

„Овај пропис би, како је то објашњено у англосаксонској литератури, требало да штити „поштеног а несрећног грађанина” (који се сплетом околности нашао у незавидној финансијској ситуацији). Стечај физичких лица је осетљив јер се може и злоупотребљавати, због чега је важно да се пажљиво одабере модел који не би угрозио интересе поверилаца, али не би ни додатно погоршао ситуацију особе чија је имовина под стечајем” – каже проф. Радовић.

Он наглашава да је битно да се пре свега добро уреди цео поступак, да се одреди који модел банкрота ће бити примењивани, али и да буде прецизирано шта је изузето од извршења, тј. шта не може да буде продато у стечају.

Свакако, предлаже, не би било лоше да сачекамо и да видимо каква су искуства у том погледу имале земље у окружењу.

Лични банкрот се иначе проглашава када дужник више не може да измирује обавезе према својим повериоцима (на пример, банкама, Пореској управи или јавним предузећима). На продају се нуди његова имовина и именује стечајни управник који, између осталог, брине и о његовим финансијама. Дужнику се оставља део новца потребан за егзистенцију (егзистенцијални минимум), и он има право да задржи део имовине који је изузет од стечаја.¹²

Шта то конкретнo нуди институт ослобођења? Другим речима, зашто ће нам, ако слушамо стечајног управника, после три или седам година бити боље.

¹⁰ <https://www.euronews.rs/biznis/novac/46151/zakon-o-licnom-bankrotu-slamka-spasa-za-duznike-ili-pogodnost-za-poverioce/vest>

¹¹ <https://www.rts.rs/lat/vesti/ekonomija/3544733/licni-bankrot-da-li-biste-svojnovecanik-poverili-stecajnom-upravniku.html>

¹² <https://paragraflex.rs/dnevne-vesti/020616/020616-vest11.html>

„Кад прође тај период који је одређен, дужник је рецимо отплатио 10 одсто дуга. Осталих 90 ће му бити отписано. Он ће моћи поново да крене и да не буде баласт, ни за себе, ни за околину”, одговара професорка Јасница Гарашић.

Дакле, ако вратиш, пола ти се прашта, и више од тога. И многи ће ову меру видети као сламку спаса.

„Онда се не сме допустити да се дужник пречесто користи тим институтом. Онда треба прописати неколико година да дужник не моће поново да отвори стечај”, додаје Гарашић.¹³

У Народној банци Србије кажу да су се све надлежне институције које су учествовале у изради Стратегије за решавање проблематичних кредита (“Сл. гласник РС”, бр. 72/2015) усагласиле да потреба, изводљивост и избор тренутка увођења оквира за лични стечај у Србији морају бити пажљиво размотрени, као и да увођење таквог оквира није непосредни приоритет.¹⁴

5. Закључак

Индивидуални стечај или лични банкрот како га ће га нови закон називати није новина у законодавству Републике Србије. Са променама политичких, друштвених, социјалних али и међународних тенденцијама мењали су се ставови о овом институту од тога да је потребан и користан за сва физичка лица, преко његове примене само на привредне субјекте односно предузетнике, па до потпуног ишчезавања у домену физичких лица.

Неспорно је да сваки институт (правни/економски) има своје предности и мане, као и законско решење које сам институт регулише.

Терет који ће Закон о личном банкроту морати да поднесе јесте постизање баланса између заштите појединца, физичког лица – дужника чије интересе у радној групи за израду Закона заступају представници удружења потрошача, али и другог интереса, интереса крупног капитала чији лоби је далеко јачи и који даље и дубље досеже у све институције државе.

Идеја увођења института личног банкрота почива на томе да се заштити дужник, угрожена страна услед наступања неочекиваних догађаја на тржишту Републике Србије које не карактерише стабилност као што је то случај са развијеним земљама (велика стопа незапослености, минимална зарада која је испод просечне потрошачке корпе, инфлација, кредитно

¹³ <https://www.rts.rs/lat/vesti/ekonomija/3544733/licni-bankrot-da-li-biste-svojnovecanik-poverili-stecajnom-upravniku.html>

¹⁴ <https://paragraflex.rs/dnevne-vesti/020616/020616-vest11.html>

задуживање грађана у швајцарцима и сл.). Међутим, заступници интереса крупног капитала нису сагласни са либаралним ставовима који се односе на отпис дугова, ограниченог рока трајања поступка и сл. Који ће интерес превладати биће познато када се изради коначна верзија нацрта закона. Управо је овај сукоб ставова разлог вишегодишњег рада на самом закону.

Оно што је непобитно јесте да се људско достојанство и основна егзистенција морају заштитити на уштрб крупног капитала који је у дужничко – поверилачком односу јача страна.

Стварање нових моралних вредности и колективни напредак једног друштва је циљ коме свака држава мора тежити, а то се постиже кроз свеобихватно гарантовање основних људских права, сигурности, социјалне па и економске заштите. Увођењем института личног банкротства сваки појединац имао би право на нови почетак.

ЛИТЕРАТУРА

Ковачевић, Н. (2021). Преузето Април 16, 2023 са www.otvorenavratapravosudja.rs; <https://www.otvorenavratapravosudja.rs teme/radno-pravo/stecajni-postupak-osnovni-pojmovi-i-zastita-osnovnih-prava-bivsih-zaposlenih>.

Козар, В. В. (2020). Хуманизација положаја дужника - индивидуални стечај.

Опачић, А. (2011). *Индивидуални стечај*.

Параграф. (n.d.). Април 13, 2023 са www.paragraf.rs: <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/260814/260814-stampa3.html>.

Параграф. (n.d.). Преузето са www.paragraflex.rs: <https://paragraflex.rs/dnevne-vesti/020616/020616-vest11.html>.

Телесковић, А. (2019). Преузето Април 13, 2023 са www.rts.rs: <https://www.rts.rs/lat/vesti/ekonomija/3544733/licni-bankrot-da-li-biste-svoj-novcanik-poverili-stecajnom-upravniku.html>.

Хаџи Николић, Д. (2022). Преузето Април 13, 2023 са <https://www.euronews.rs/>: <https://www.euronews.rs/biznis/novac/46151/zakon-olicnom-bankrotu-slamka-spasa-za-duznike-ili-pogodnost-za-poverioce/vest>.

Закон о заштити корисника финансијских услуга ("Сл. гласник РС", бр. 36/2011 и 139/2014).

Закон о извршењу и обезбеђењу ("Сл. гласник РС", бр. 106/2015, 106/2016 - аутентично тумачење, 113/2017 - аутентично тумачење, 54/2019 и 9/2020 - аутентично тумачење).

Закон о облигационим односима ("Сл. лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 - одлука УСЈ и 57/89, "Сл. лист СРЈ", бр. 31/93, "Сл. лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља и "Сл. гласник РС", бр. 18/2020).

Закон о стечају ("Сл. гласник РС", бр. 104/2009, 99/2011 - др. закон, 71/2012 - одлука УС, 83/2014, 113/2017, 44/2018 и 95/2018).

Nataša Marić,
Attorney-at-law,
Belgrade Bar Assosiation

INTRODUCING THE INSTITUTE OF PERSONAL BANKRUPTCY IN THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary

By introducing the institute of personal bankruptcy, the Republic of Serbia would continue the tendency to increase legal security and improve the position of each individual. The correct approach to defining the institute, its scope and reach, and finally enacting a relevant legal solution would have multiple positive effects both for the debtor and the creditor in each specific debtor-creditor relationship. On the debtor's side, it would be achieved by guaranteeing funds and goods for a minimum existence, limited duration of bankruptcy proceedings, as well as by writing off the debt or part of the debt/ On the creditor's side, it would be achieved through a fair and proportionate settlement). It would also be beneficial for the state economy and the social position of citizens.

The institute of personal bankruptcy is allowed in all developed countries, but also in many other countries which have developed their own legal solutions in accordance with the given circumstances. Bearing in mind that the legislation of the Republic of Serbia has recognized the institute of personal bankruptcy, but also considering the current tendencies and suggestions of the European Union (whose membership Serbia has been pursuing), it is reasonable to expect that the legal provisions on personal bankruptcy will contain mixed legal solutions from the EU member states, including the values that they proclaim. Among others, it entails a high level of social protection and guarantees on human dignity and existence.

Keywords: *personal bankruptcy, individual bankruptcy, bankruptcy, debtor, creditor, enforcement, legal security.*